

A KISÉRTÉS.

SZINJÁTEK EGY FELVONÁSBAN. — IRTA: KORTSÁK JENŐ.

(VÉGE.)

III. JELENET.

□ Két ember hozza Klariszt. Elájult. Rózsaszín dekolletált selyemruha van rajta és nagy tollas kalap. Az egész következő jelenet bizonyos tompított, álomszerű hangon folyik tovább. A világítás is sötétebb egy árnyalattal és a színészek kerülnek az élesebb hangokat, gesztusokat.

□ (Az egyik ember): Most ugrott be a hajóhidról.

□ Márton: Ide tegyétek.

□ Egy ember (hosszu, prémes belépőt hoz be): Ezt a hidon hagyta.

□ Ezenközben a leányt a divánra fektették és átöltöztették, az idegenek lassan kimennek.

□ Márton: Adjatok neki rumot.

□ Annus: Istenem kiféle lehet! Milyen szép. Gazdag. Nézzétek a fülbevalóit.

□ Márton (nyugodtan): Orfeum dáma.

□ Klarisz (magához tért): Hol vagyok.

□ Márton (megnyugtatja): Jó helyen kisasszony. Jobb helyen mintha a Duna fenekén lenne.

□ Klarisz: Fázom, valami meleget... (Didereg.)

□ Márton: Egy kis pálinkát (ad neki). Ez nem olyan finom ital mint a pezsgő, de hűségesebb. Életet ad és meleget — meleget. A halászsok ilyet isznak, ha künn vannak és mégsem ugranak tőle a vízbe, hanem a pezsgőtől már sok embert láttam megbolondulni...

□ Klarisz: Köszönöm. Hogy melegít.

□ Annus: Miért tette.

□ Klarisz: Kellett. Nem tudtam mást tenni.

□ Annus: Szegény lány. Sokat láttam itt a vizen, aki ilyet tett. Miért tette?

□ Klarisz: Mert megutáltam az embereket, mert gyűlölöm az életemet. Mert valamikor nagyon szerettem az életet.

□ Márton: Régi nóta.

□ Annus: Talán kocsit hozatok és haza visszük. Otthon jobban érzi majd magát.

□ Klarisz (ijedten): Haza. Nem. Kérem, könyörgöm, engedjék meg, hogy itt lehessen reggelig. Olyan jó itt. Meleg, barátságos. Ugy érzem, mintha ez a hely kívül lenne a világon... Jó itt...

□ Márton: Akkor jó lesz Annus, ha a tulsó kabinban megveted nekünk férfiaknak az ágyat. (Gáborhoz.) Te meg vigyázz a kisasszonyra. (Kalapját veszi.) Jó éjszakát kisasszony, aludja ki magát, aztán majd holnap reggel azt hiszi, hogy álmodta az egészet. (Annussal el, csönd)

IV. JELENET.

(Klarisz. Gábor.)

□ (Gábor az ajtó felé megy tétovázva-habozva, mintha ő is ki akarna menni... menekülni.)

□ Klarisz: Fázom, úgy fázom; egy kis meleget.

□ Gábor (odamegy): Meleget akarsz szerencsétlen? Mért nem voltál bátrabb, akkor talán nem kellene a meleget keresned.

□ Klarisz: Úgy örülök, hogy élek.

□ Gábor: És meg akartál halni...

□ Klarisz: Szeretek élni!... Segítsen. (Gábor a hóna alá nyúl és felsegíti, akkor megismerik egymást.)

□ Klarisz: Gábor! Istenem!

□ Gábor (halkan, elfogultan): Én vagyok Klarisz.

□ Klarisz: Hogy megváltoztál. (Egy pillanatig tétovázva nézik egymást.)

□ Gábor (csendes, természetes hangon): Különös. Én nem lepődtem meg, a mikor megismertelek. Vártalak. Tudtam, hogy mi ketten még egyszer találkozunk ebben az életben. Mi mindig akkor találkozunk amikor valami nagy esemény történik az életünkben... Ma nagyon vártalak.

□ Klarisz: Ma éreztem először, hogy elhibáztam az életemet. Ma meg akartam halni.

□ Gábor: Ma akartam újra kezdeni az életemet.

□ Klarisz: Mikor először találkoztunk, szerelmesek voltunk egymásba.

□ Gábor: Igen.

□ Klarisz: Én fehér selyem ruhában, mint valami menyasszony ott álltam melletted a templomban. Bértáltak. Szerettük egymást. Fogtad a kezemet és ott a templomban megesküdtünk, hogy egymáséi leszünk,

□ Gábor: És karonfogva mentünk végig a falun és meleg akácvirágillat úszott a levegőben. Karon-

fogva mentünk és az emberek azt mondták: milyen összeillő pár.

□ Klarisz: És az egész életünket olyan egyszerűnek képzeltek. Tisztán és biztosan láttuk magunk előtt.

□ Gábor: Akkor öt évig nem találkoztunk. És nem olyan lett az életünk amilyennek ott elképzeltük, amikor karonfogva mentünk végig a kis falusi utcán... Amikor másodszor találkoztunk azon a fényes uri tivornyán, te a szeretője voltál egy gazdag embernek... nekem pedig sikkasztott ezresek voltak a tárcámban...

□ Klarisz: Én amikor megláttalak, ott hagytam mindenkit. Kirohantam a teremből, csak rád néztem és biztosan éreztem, hogy utánam jössz...

□ Gábor: Utánad mentem. Valami vad erő, valami érthetetlen erő hajtott a nyomodba, tudtam, hogy a vesztembe rohanok és szívesen, boldogan követtelek.

□ Klarisz: Két napig boldog voltam...

□ Gábor: Két nap múlva elfogtak engem és megkezdődött az a tizenöt esztendő, amikor nem volt más vágyam, minthogy el tudjam feledtetni az emberekkel... magammal... a mi történet... (Csönd.)

□ Klarisz (körülnéz): Itt rejtőztél, itt éltél ebben a kopott, szűk szobácskában

□ Gábor: Tíz esztendeig. Szép idő volt. Reményekkel teli, küzdelmes tíz év. Magam voltam és velem szemben a múltam és az ellenségeim: az embertársaim. És verekedtünk.

□ Klarisz: És legyőzted őket?

□ Gábor: Nem tudom... azt hiszem még nem.

□ Klarisz: Hát akkor mit értél el ezalatt a tíz hosszú év alatt?!

□ Gábor: Megtanultam dolgozni. A kezem munkájával kerestem meg a kenyeremet. Megtanultam becsületesen élni. Megtanultam önmagamra becsülni.

□ Klarisz: És mások is becsülnék, a többiek, akik közt élsz azok tisztelnék. Azt mondják, hogy te olyan vagy, mint ők. Nem tartanak alábbvalónak.

□ Gábor: Ők még nem mind... talán még nincs egy se... vagy... nem tudom...

□ Klarisz: A kezdet munkájával keresed a kenyeredet; és milyen büszkén mondtad ezt. Nem tudlak megérteni. Gábor úr, a doktor úr, a híres gavallér most itt dolgozik a Dunaparton és néhány halászlégénnyel együtt halas kondérokot görget. Ho rukk! Ho rukk! (erőltetetten nevet) a doktor úr. Ezt követelte a becsület? Ez a becsületes élet... ki mondja, hogy ez a becsület?...

□ Gábor: Én mondom, én érzem és ez nekem elég.

□ Klarisz: Hogy mi a becsületes élet, azt nem te határozod meg, hanem ők, azok, akik minden lépésedet tudják, látják, megítélik. Hát azt hiszed, hogy azok a te volt barátaid, azt tartják rólad, hogy te most becsületes életet élsz?...

□ Gábor: Azt mondják, hogy mindig mélyebbre sülyedsz. De mit törődöm velük! Más életet élek más emberek közt élek.

□ Klarisz: Hát ezek a munkás emberek maguk közül való embernek tartanak? (Gúnyosan) Biztosan köztisztviselőként álló személy vagy köztük.

□ Gábor: Megmondtam, nem az emberek becsülését akartam kiemelni, a magamét. Az emberekét majd megszerzem (fanatikusan) a másik tíz évben.

□ Klarisz: És te azt hiszed, hogy ez lehetséges.

□ Gábor: Hiszem.

□ Klarisz: Én nem.

□ Gábor: Még mindig hiszem. Mert találtam egy embert, aki felemelt, aki megtanított élni, aki becsült is... és ő biztatott engem, hogy bár hosszú idők után, visszaszerezhetem az emberek bizalmát...

□ Klarisz: Azokét, akik gyöngének, bűnösnek láttak, soha. Óh én ismerem őket. Amint megéreztek, hogy gyengébb vagyok, nekem rontottak és megfosztottak mindenemtől. Hazug szavakkal, fénylő, csillogó, gyémántokkal behálóztak, elbódítottak és... ha néha egy tiszta pillanatom támadt, amikor megláttam, hogy mindenemtől megfosztottak akkor... (Más hangon) Tegnap is volt egy ilyen pillanatom... kirohantam az utcára és menekültem.

□ Gábor (részvétellel): Futottál s mögötted kárörvendtek a tiszták, a becsületesek, az erősek. Futottam én is így egykor...

□ Klarisz: Mintha vigyorgó fekete ruhás emberek álltak volna sorfalat. Csak egy keskeny hosszú ösvényt, végtelen ösvényt hagytak nyitva a számomra. Ha le akartam térni, visszalöktek és kegyetlenül, gúnyosan mosolyogva mutatták az utat... Az az ösvény ide vezetett...

□ Gábor: Idevezetett hozzám (nagyon melegen) én pedig megtanítottalak élni, újra élni. Klarisz neked is új életet kell kezdened!...

□ Klarisz: Új életet. Már késő.

□ Gábor: Nem. Sohase késő. Hisz már el is indultál az új élet után; csak rossz utat választottál. Eltévedtél. Megakartál halni, hogy a régi, bűnös életet eltöröld. Pedig a régi, hibás élet emlékéért egy új tiszta élettel eltörölni ez szebb... ez igazabb...

□ Klarisz: Talán... igen... te azt hiszed, hogy ez lehetséges volna:

□ Gábor: Hiszem.

□ Klarisz (gyorsan): Igen, külföldön... messze, valahol, ahol senki se ismer.

□ Gábor: Miért külföldön (elgondolkozva). Én nem tudnék innen elmenni.

□ Klarisz: Itt akarsz maradni ezek közt az emberek közt, akik ujjal mutogatnak rád, akik nem bocsátanak meg soha, ha térdig elkoptatod a lábad, könyökig a karod a munkában, ha becsületes lész, mint Krisztus. (Gúnyosan.) Vagy abban bízol, hogy majd megszeretnek, ha bűnbánó, szenvedő arccal jársz köztük és befognak talán a — családjukba.

□ Gábor: Ez igaz... igazat beszélsz... de csak látszólag... majd.

□ Klarisz (egyre meggyőzőbben): Vagy talán bízol

hogy hozzád adja valamelyik a leányát és talán hozományt is kapsz. (Gúnyosan nevet.) Nem. Tudom, hogy te erre nem gondolsz.

□ Gábor (nagyon csendesen): Erre gondoltam . . .

□ Klarisz: Szegény fiú. (Magához vonja.) És most haragszol rám ugy-e, hogy felnyitottam a szemedet és fájdalmat okoztam neked . . .

□ Gábor: Nagy szomorúságot ébresztettél fel bennem. De köszönöm. Szükségem volt erre az erős orvosságra. (Pillanatig csönd.)

□ (A hold megjelenik a Duna felett és megvilágítja a szobát. Fehér, halvány világosság ömlik be a kis ablakon, fényes, ezüstös hullámok siklanak el a bárka mellett. A lámpa kialszik és a holdsugarak megvilágítják Klarisz arcát.)

□ Klarisz (az ablakhoz megy): Milyen fényes a tükre, milyen másnak látom most, mint egy óra előtt. Akkor sötét volt, zavaros, örvénylő s hogy irtóztam tőle.

□ Gábor: És most . . .

□ Klarisz: Most tiszta, ragyogó, olyan nyugodt a ragyogása, olyan szilárdnak, biztosnak látszik, úgy érzem, ha most lépnék rá, menni tudnék rajta . . . nem sülyednék el . . .

□ Gábor (halkan): Gyerekkorom óta van egy álmom, amelyik hosszú időközökben mindig visszatér. Egy fekete haju lány . . . talán tündér . . . a haja kibontva szinte a földig ér . . . Hozzád hasonlít.

□ Klarisz: Rám hasonlít?

□ Gábor: Ez a lány mindig olyankor jelenik meg az álmomban, amikor nagy gondok nyugtalanítanak, amikor határoznom, tennem kellene. Rendesen a válamra üt . . . lágyan, alig érezhetően, én mindig tudom, hogy ez ő és örülök. Valami nagy megszabadulás érzése fogja el a lelkemet. Ő int a szemével, bizalmasan, jóakaróan és én utána megyek.

□ Klarisz: Kell utána menned?

□ Gábor: Kell. Lápos, ingoványos helyre szokott vezetni, én pedig lázasan, égő vágyakozással a szivemben rohanok utána lápról-lápra, zsombikról-zsombikra. Utól akarom érni.

□ Klarisz: És eléred?

□ Gábor: Elérem és ő akkor megölel, érzem a teste melegét és nagyon boldog vagyok és akkor sülyedünk . . . sülyedünk le az ingoványba. És érzem, hogy mindjárt elnyel az ingovány . . .

□ Klarisz: És nem félsz?

□ Gábor: Nem félek. Még szorosabban magamhoz ölelem és nem félek . . . elégedett vagyok.

□ Klarisz (elragadtatva): A semmibe sülyedni! (Csönd.)

□ Gábor: Ez az én álomlányom rád hasonlít.

□ Klarisz (kibontja a haját): Ugy-e így kibontva viseli a haját?

□ Gábor: Igen . . . de különös új dolog jutott az eszembe.

□ Klarisz (egész közel megy hozzá): Mi jutott az eszedbe.

□ Gábor: Arra gondoltam, hogy ez az egész álomlás az én életemet példázza. Igen; én mindig megyek valaki után, valaki más után, olyan után, aki erősebb mint én, akinek erősebb az akarata mint az enyém. Kell utána mennem, mert én sohase tudtam a magam akaratát érvényesíteni. És ez nekem hosszú ideig jól esett; megengedtem mindenkinek, hogy az ő akarata legyőzze az enyémet. Csak nem régóta, néhány éve kezdem érezni, hogy nekem is van akaratom. Azóta nem vagyok olyan boldog, ha az én álomlányom eljön értem. Azóta félek, néha irtózom tőle, amikor mögöttem rohanok a lép felé.

□ Klarisz: De azért követned kell . . . követed ugy-e?

□ Gábor: Még kell . . . igen . . . de érzem, hogy sikerülni fog kiszabadítani magam. Érted megfogok szabadulni tőle és akkor, azontúl mindig azt fogom tenni, amit én akarok . . .

□ Klarisz (megfogja Gábor két vállát és hosszan a szemébe néz): Én most elmegyek.

□ Gábor (ijedten): El akarsz menni? Itt akarsz hagyni? Most? Hová? Bejöttél hozzám, lehoztad hozzám a múltat, összetörted minden reményemet s hitemet; összeromboltad azt, amit tíz évi keserves munkával építettem magamnak és most elhagysz . . .

□ Klarisz (biztosan): Te velem jössz.

□ Gábor: Én veled megyek? Hová?

□ Klarisz: Máshová, akárhová, ahová vezetlek, ismeretlen országba.

□ Gábor: Az ingoványba?

□ Klarisz: Nem. Ez az ingovány, ahol most állunk. Nem veszed észre, hogy mi már lesülyedtünk, hogy itt vagyunk lenn a fenéken, itt vergődünk mindketten, hogy itt el kell pusztulnunk nyomorútan, ha fel nem tudunk emelkedni.

□ Gábor: Innen menekülni, erre sohse gondoltam.

□ Klarisz: El kell mennünk olyan helyre, ahol biztos talaj van a lábunk alatt. Egy ilyen hely van. Idegenek közt, ismeretlenek közt, akik magukkal egyenlőknek tartanak. Mert azok, akik közt most élünk, nem fogadnak be, azok nem engedik, hogy felemelkedjünk, azok, amint észreveszik, hogy közéjük akarunk emelkedni, visszalöknek az — ingoványba.

□ Gábor: Igen, visszalöknek.

□ Klarisz (néhány lépést tesz az ajtó felé, meleg, csábító, hívó hangon): Velem jössz?

□ Gábor: Talán nem cselekszem helyesen, de veled jövők. Mutasd meg nekem azt az életet, amiben bizol, mert én magam meg nem találom. Egy pillanatig, egy röpké percig azt hittem, hogy megtaláltam, hogy az új élet, a boldogság a kezeim közt van és akkor az ragadta ki a kezemből, aki a benne való hitemet felébresztette.

□ Klarisz: Jöjj! Siessünk.

□ (Gábor egy pillanatig mozdulatlanul áll, akkor

Klarisz a kezébe adja az asztalon heverő sapkáját és az ajtó felé vezeti. Ekkor kinyilik az ajtó és Annus belép, zavarosan megáll és halkan jelenti.)

V. JELENET.

(Gábor, Klarisz, Annus.)

□ Annus: Megvettem az ágyat. Dupla derékaljat tettem belé. Jól fogsz pihenni, kifáradhattál máma a nagy munkában.

□ Gábor (felkiált, ellöki magától Klariszt): Igen a tiz évi munkában, de nem fáradtam el Annus . . . nem . . . megyek . . . igen itt maradok . . . akarom (zokogva a karjába öleli Annust) . . . Ugy-e te segíteni fogsz nekem?!

□ (Klarisz egy ideig mereven nézi őket aztán lassú, fáradt, árnyszerű imbolygással megy az ajtóhoz. Ott

még egyszer visszanéz az egymást átölelő párra és eltűnik.)

VI. JELENET.

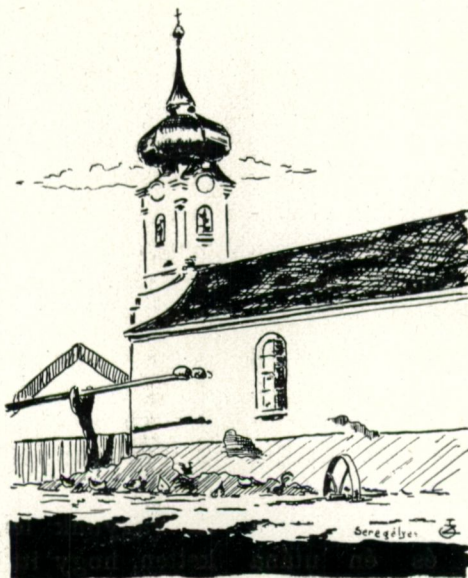
(Gábor, Annus, Márton.)

□ Márton: A mi éjjeli vendégünk bucsu nélkül itt hagyott bennünket. Kiáltottam utána amint felszaladt a lépcsőn, de nem felelt. Szinte repült, mint valami nagy fehér madár, aztán eltűnt a ködben.

□ Annus (reszketve): Miért is nem vigyáztunk rá. Olyan hirtelen tűnt el. A nevét se tudjuk.

□ Gábor (komolyan): Kisértet volt. Én értem jött, magával akart vinni, de én (magához öleli Annust) ellentálltam . . . tudtam . . . akartam . . . (hangosan, diadalmasan) Márton mester, kiállottam a próbát.

(Függöny.)

Zsánszky Jenőné rajza

Hajdu-ének.

Ellőtték a lovam az almádi pörben,
Fokosom a német vasüngébe törtem.
Leégett a portám, szétfutott családom,
Szelid feleségem, két gyenge cselédem
Soha meg nem látom.

Hideg őszi éjjel zugó nádban hálók;
Fekete falukban nappal sírva járok.
Vérző lábak nyomát olvasom a porban . . .
Elpusztult hazámban bujdosom hazátlan
Szegény hajdu serban.

De nem hágy el Isten s fordul minden jóra
Táncolunk még egyszer tárogató szóra!
S karddal irom nevem német sisakjára —
Tudom megsirassák a kezem írását
Prága városába,
Király udvarába.

Reményi Andor.